

Gitara u klasičnom razdoblju/ Autorska prava u glazbenoj industriji- izazovi i prilike

Dušak, Leonarda

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:445001>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA INSTRUMENTALNE STUDIJE
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ GITARE

LEONARDA DUŠAK

**AUTORSKA PRAVA U GLAZBENOJ
INDUSTRIJI : IZAZOVI I PRILIKE**

**Copyrights in the music industry: challenges and
opportunities**

ZAVRŠNI RAD

MENTOR:

red. prof. art. Davor Bobić

SUMENTOR: dr. sc. Igor Mavrin, posljedoktorand

Osijek, lipanj 2021.

Sažetak:

Tema ovog završnog rada su autorska prava u glazbenoj industriji, te njihovi izazovi i prilike. Na samom početku, predstavljena je definicija autorskog prava kao općenit pojam, zatim ćemo obratiti pozornost na samu povijest nastanka i razvitka autorskog prava kao važan pojam u glazbenoj industriji. Također, navedene su značajne funkcije autorskog prava i njegovi rezultati. Pažnju ćemo posvetiti također i na malo detaljniji opis i upravljanje autorskim pravima u glazbi, povredu autorskog prava i ostvarene prekršaje. Tema se ističe i kroz glazbena autorska prava u Republici Hrvatskoj, gdje glavnu ulogu igra HDS ZAMP (Hrvatsko društvo skladatelja, zaštita autorskih muzičkih prava) uz što dolazi način rada i struktura HDS ZAMP-a. Osvrnut ćemo se i na probleme autorskih prava glazbene industrije i u digitalnom dobu gdje isključivo u prvi plan dolazi piratska glazba.

Ključne riječi: autorska prava, glazbena industrija, glazba

Summary:

The topic of this final paper is copyright in the music industry, and their challenges and opportunities. At the very beginning, the definition of copyright is presented as a general term, then we will pay attention to the very history of the origin and development of copyright as an important term in the music industry. Also, the significant functions of copyright and its results are listed. We will also pay attention to a slightly more detailed description and management of copyrights in music, copyright infringement and infringements committed. The topic also stands out through music copyright in the Republic of Croatia, where the main role is played by HDS ZAMP (Croatian Society of Composers, protection of copyright music), along with the way of working and structure of HDS ZAMP. We will also look at the problems of copyrights in the music industry in the digital age, where pirated music comes to the fore only.

Key words: copyrights, music industry, music

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Autorsko pravo.....	2
2.1. Povijest autorskog prava.....	2
2.2. Značenje i funkcija autorskog prava	2
3. Osnovni pojmovi autorskog prava u glazbi.....	3
3.1. Ograničeno autorsko pravo.....	5
3.2. Povreda autorskog prava	5
3.3. Prekršajne odredbe	7
4. HDS ZAMP (Glazbena autorska prava u Republici Hrvatskoj)	9
4.1. Kako radi HDS ZAMP?	10
4.2. Struktura.....	12
5. Problemi autorskog prava glazbene industrije u digitalnom dobu	13
5.1. Piratska glazba	16
6. Zaključak	17
7. Literatura.....	18

1. Uvod

Ovaj rad predstavlja temu „Autorska prava u glazbenoj industriji: izazovi i prilike“. Cilj mu je objasniti pojam autorskog prava kroz glazbenu industriju i predstaviti njegovo značenje i funkciju. Također, rad obuhvaća i opis nastanka autorskog prava u povijesti te kroz njegov napredak i razvoj opisuje ograničenost povredu i prekršajne odredbene autorskih prava. Spominje se i glavna organizacijska skupina zaštite autorskih prava, HDS ZAMP (Hrvatsko društvo skladatelja, zaštita autorskih muzičkih prava), te pojašnjava glazbena autorska prava u Republici Hrvatskoj, tko sve radi odnosno sama struktura HDS ZAMP-a, te njezin način rada. Cilj rada obuhvaća također probleme digitalnog doba i piratsku glazbu, koja je u današnje vrijeme najčešći oblik kršenja autorskih prava digitalnog doba.

2. Autorsko pravo

Pojam autorskog prava obuhvaća definicija skupa pravila kojima se određuju i stvaraju pravni odnosi autorskih djela koje obuhvaćaju književno, umjetničko i znanstveno područje. Dakle, autorsko pravo obuhvaća prava koja autori stječu svojom izvedbom, znanstvenim radom, nakladom itd. Time, autorsko pravo preuzima titulu najveće privatnopravne i izravne vlasti nad autorskim djelom.

2.1. Povijest autorskog prava

Autorsko pravo kao subjektivno pravo priznato je od 18. st., među kojima je prvi zakon bio britanski *Statute of Anne* (1709.g.). Izum tiskarskog stroja znatno je utjecao na priznavanje autorskog prava kao subjektivnog prava, te je omogućio lakše i isplativije širenje autorskih djela. Tiskari su inzistirali na zaštiti od neovlaštenog pretiskivanja, te su počeli davati privilegije za tiskanje pojedinih autorskih djela. Privilegiji su štitili interese tiskara nakladnika, zahvaljujući autorima, kojima je bilo omogućeno bolje honoriranje vlastita rada. Na hrvatskog teritoriju autorsko pravo prvi put bilo je uređeno francuskim propisima na području Ilirskih provincija, te je prvi hrvatski *Zakon o autorskom pravu* donio zajednički Ugarski sabor 1884., koji je kasnije uređen 1991. godine.

2.2. Značenje i funkcija autorskog prava

Izvorni nositelj autorskog prava je sam autor djela, odnosno osoba koja je to djelo načinila. Koautori spadaju u skupinu autora jednog zajedničkog djela, te ako je djelo nedjeljiva cjelina, svim koautorima pripada nedjeljivo autorsko pravo, razmjerno prinosu. U slučaju da se prinose samostalna djela koautora (npr. autor teksta i autor glazbe), tada se autorsko pravo dijeli svakom autoru na njegov prinos. Također, autorska prava mogu stjeći i druge osobe kao što su pravnici ili osobe koje sudjeluju u financiranju i organiziranju stvaranje djela.

Autorsko pravo vremenski je ograničeno. Traje za autorova života i određeno razdoblje nakon njegove smrti (početna godina je autorova smrt), bez obzira radi li se o koautorskom djelu, od smrti posljednjeg koautora. Uključujući i hrvatski broj pravnih poredaka, to je razdoblje od 50 godina, a tendencija je produživanje tog razdoblja na 70

godina. Za određene slučajeve postoje posebni rokovi, te u nekim pravnim porecima, među kojima je također i hrvatski, osobnopravna komponenta nije vremenski ograničena.¹

Autor, pod ugovorenim uvjetima odobrava umnožavanje, javnu izvedbu, snimanje i emitiranje svog djela. Svoja imovinska prava (ekonomska) svojih djela ustupaju pojedincima ili pravnim osobama koje ih mogu najbolje komercijalno iskoristavati, u zamjenu za plaćanje naknade, koja ovisi o korištenju djela, dok su moralna prava vezanu uz autora i nisu prenosiva osim u slučaju smrti autora, tada su djelomično prenosiva. Autorskim pravom ne štiti se ideja nego autorsko djelo koje je izražaj ideje, te nastaje samim ostvarenjem djela.²

3. Osnovni pojmovi autorskog prava u glazbi

Autorskom pravu srodna prava odnose se na prava i sustav pravne zaštite umjetničkog izražaja, te zaštite organizacijskih, poslovnih i financijskih ulaganja u izvođenje, proizvodnju, distribuciju i radiodifuziju autorskih djela, a obuhvaćaju:

- prava umjetnika izvođača na njihovim izvedbama;
- prava proizvođača fonograma na njihovim fonogramima;
- prava filmskih producenata (proizvođača videograma) na njihovim videogramima;
- prava organizacija za radiodifuziju na njihovim emitiranjima;
- prava nakladnika na njihovim izdanjima;
- prava proizvođača baza podataka na njihovim bazama podataka

Za glazbenike autorska prava mogu zaštititi obje vrste glazbenih djela (koje se obično sastoje od melodije i teksta ako djelo sadrži riječi) i snimke (CD-ovi, mp3, LP-ovi, kasete, DAT i ostalo). "Fiksni" zahtjev značida nema zaštite za glazbeno djelo koje nam je samo u glavi. Glazbeno djelo može biti "fiksirano" zapisivanjem, snimanjem (čak i na ručni snimač) ili spremanjem na tvrdi disk na računalo. Reprodukcijska prava glazbenog djela uživo ne zadovoljava

¹ Parafraziranje: Autorsko pravo, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno: 26. 5. 2021. - <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=4771#poglavlje49887>

² Državni zavod za intelektualno vlasništvo, *Autorsko pravo i srodna prava*, 2018. - <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/>. pristupljeno: 26.5.2021

"fiksni" zahtjev. Ali, ako se izvedba snima uživo, djelo je tada „fiksirano“. Jednom kada se originalno djelo stavi u materijalni medij, autor ima automatsku zaštitu prava. Može biti poželjno, ali nijenužno dobiti zaštitu autorskih prava.³

Glazbena autorska prava dijelimo na: snimke zvuka: čime se smatra jednostavno djelo sastavljeno od snimljenih zvukova (primjer: snimljena izvedba koja se pojavljuje na kompaktnom disku naziva se zvučna snimka.) i glazbenog djela (skladbe ili pjesme) gdje glazba i tekst djela ili svaki od njih zasebno mogu činiti glazbeno djelo zaštićeno autorskim pravima.

Razlika autorskih prava zvučnih snimaka i glazbenih djela su te dazvučne snimke i glazbena djela zasebno su djela koja štite autorska prava koja mogu biti u vlasništvu jednog ili više autora. Važno je znati razlikovati da glazbeno djelo (skladba) ili pjesma obično označava često melodiju (ali ne uvijek) i tekstove; zvučna snimka je stvarna snimljena izvedba tog glazbenog djela. Na primjer, ako autor pjesme sklada i napiše tekst pjesme i Madonna snima verziju te pjesme, teju uključuje na svoj novi album, tekstopisac posjeduje autorska prava na glazbeno djelo (jer je napisao glazbu i tekst), a Madonna ili vjerojatnije njezina izdavačka kuća, posjeduje autorska prava na njezinu snimljenu verziju pjesme (zvučni zapis), snimljena na CD-u, koji se prodaje u glazbenim prodavaonicama. Autorska prava zvučnih snimaka i glazbena djela stvaraju dva različita izvora prihoda svojih autora kroz prodaje ploča i autorske naknade za izdavanje glazbe. U gornjem primjeru, autor bi imao pravo na naknadu za objavljivanje koja proizlazi iz bilo koje izvedbe Madonnine verzije autorove pjesme na radiju, dok bi Madonna prihode dobivala samo prodajom CD-ova.

Autorska prava na djelo, vlasništvo su autora koji ga može prenijeti bilo kome, ali prijenos mora biti u pisanom obliku. Vlasnik također može licencirati djelo, što znači dati nekome određena prava na korištenje svoje glazbe, bez davanja stvarnog vlasništva autorskih prava. Iznimka je "Work Made for Hire.", u prijevodu „Djelo stvoreno za najam“, što bi objasnilo ako autor stvori glazbeno djelo, dok je zaposlenik poslodavca (njegov je posao stvarati glazbu za poslodavca). Autorska prava na "Djelo stvoreno za najam" u vlasništvu su

³ HDS ZAMP, URL: <https://www.zamp.hr/autorsko-pravo/o-autorskom-pravu/pregled/467/o-autorskom-pravu>.
Pristupljeno : 4.6. 2021.

tvrtke poslodavca i trajat će 120 godina od stvaranja ili 95 godina od objave, ovisno o tome što se prije dogodi.⁴

3.1. Ograničeno autorsko pravo

Što se tiče ograničenja autorskog prava, može se koristiti bez odobrenja autora, uz to još uz plaćanje naknade, ali samo u određenim zakonskim dopuštenjima: privremene radnje reproduciranja autorskog djela, reproduciranje autorskog djela - fizička osoba može reproducirati autorsko djelo na bilo koju podlogu ako to čini za privatno korištenje, kao i reproducirati autorsko djelo u obliku fotokopije i za drugo vlastito korištenje, koje nema izravno ili neizravno komercijalnu svrhu i nije namijenjeno ili pristupačno javnosti. Nije dopušteno reproduciranje cijelog djela osim ako su primjerci tog djela rasprodana prije najmanje dvije godine. Efemerne snimke - organizacija za radiodifuziju koja ima odobrenje za emitiranje autorskog djela može snimiti to djelo vlastitim sredstvima na nosač zvuka, slike ili teksta za potrebe vlastitog emitiranja, korištenje autorskog djela u nastavi ili znanstvenom istraživanju, sudskim i upravnim odlukama, u svrhu informiranja javnosti, dopušteno je također reproduciranje autorskih djela koja su trajno smještena na ulicama, trgovima, parkovima ili drugim mjestima pristupačnim javnosti, te distribuiranje i priopćavanje javnosti takvih reprodukcija. Dopuštena je i prerada autorskog djela u parodiju u mjeri koja je potrebna za njen smisao i mnoge druge.

3.2. Povreda autorskog prava

Ne poštujući pravila ZAPSPA-a, dolazi do povrede autorskih prava u situaciji korištenja autorskog djela. Obično se radi o korištenju djela bez prvotnog pristanka nositelja prava, ili bez plaćanja naknade autoru za korištenje njegovog djela. Većinom se govori o imovinskim pravima autora, poput neovlaštenog kopiranja i promoviranja djela (kopiranje CD-a), nezakonitom preuzimanju dokumenata s interneta itd. Rjeđi je slučaj da se ugroze moralna prava autora, putem predstavljanja tuđeg djela kao vlastito. U skorije vrijeme vrlo često se ističe i Internet. Uzrok učestali rasta takvog oblika povrede je manjak spremnosti pravnih

⁴Legal Issues Involved in the Music Industry, MUSIC COPYRIGHTS, 2005., URL: https://law-arts.org/pdf/Legal_Issues_in_the_Music_Industry.pdf . Pristupljeno: 4.6.2021.

institucija da se suoče s tehnološkim i društvenim izazovima (primjer: mreža *BitTorrent* putem koje pojedinci mogu ilegalno skinuti na svoje računalo razne oblike datoteka poput filmova, glazbe itd.). Veliki problem je i educiranost osoba koje krše autorsko pravo, te ih je u mnogo slučajeva veoma teško identificirati jer koriste napredne tehnologije i svoje znanje, kako bi sakrili povredu autorskih prava. Povrede moralnih i imovinskih prava mogu dovesti i do kaznenih sankcija pojedinaca. Hrvatski zakon provodi kaznene sankcije samo protiv pojedinaca koji su uzrokovali štetu ili povredu autorskih prava koja je veća od 60 000 HRK.⁵

Odredbe i informacije o kršenju autorskih prava se nalaze u Kaznenom Zakonu Republike Hrvatske. Po članku 229. određeno je da pojedinac koji pod svojim imenom ili pod imenom drugoga objavi, prikaže, izvede, prenese ili na drugi način priopći javnosti tuđe djelo koje se po zakonu smatra autorskim djelom ili dozvoli da se to učini, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine. Također kaznit će se tko bez navođenja imena ili pseudonima autora objavi, prikaže, izvede, prenese ili na drugi način priopći javnosti tuđe djelo.

Drugo poglavlje Kaznenog Zakona se odnosi na nedozvoljenu uporabu autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača. Članak 230. kaznenog prava određuje da tko bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava, odnosno osobe koja je ovlaštena dati odobrenje, kada je odobrenje prema odredbama zakona potrebno, ili protivno njihovoj zabrani, utvrdi na materijalnu podlogu, reproducira, umnoži, stavi u promet, iznajmi, uveze, prenese preko granične crte, prikaže, izvede, odašilje, prenese, učini dostupnim javnosti, prevede, prilagodi, obradi, preradi ili na drugi način uporabi autorsko djelo, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

Treće poglavlje se odnosi na povredu prava proizvođača zvučne ili slikovne snimke i prava u svezi s radiodifuzijskim emisijama. Članak 231. kaznenog prava se određuje da tko bez odobrenja proizvođača zvučne ili slikovne snimke, kada je odobrenje prema odredbama zakona potrebno, ili protivno njihovoj zabrani, emitira, umnoži izravno ili neizravno njihovu zvučnu ili slikovnu snimku, zvučnu ili slikovnu snimku neovlašteno stavi u promet, iznajmi,

⁵ Tomaš N. 2018., *Bitne značajke autorskog prava*. Završni rad. Split: / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, pristupljeno: 8.6.2021.

u veze, prenese preko granične crte ili učini dostupnim javnosti, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.⁶

3.3. Prekršajne odredbe

U Kaznenom zakonu Republike Hrvatske, članak 41. navodi da je „svrha kažnjavanja izraziti društvenu osudu zbog počinjenog kaznenog djela, jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava, utjecaji na počinitelja i sve druge da ne čine kaznena djela kroz jačanje svijesti o pogibljenosti činjenja kaznenih djela i pravednosti kažnjavanja, te omogućuju počinitelju ponovno uključivanje u društvo.“

Novčanom kaznom od 5.000,00 do 50.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj pravna osoba ako:

1. Bez odobrenja autora prvi put objavi ili prije objave otkrije javnosti sadržaj ili opis autorskog djela, ili se bez naznačivanja autora, osim ako je autor u pisanom obliku izjavio da ne želi biti naveden ili ako način javnog korištenja onemogućava navođenje autora, koristi autorskim djelom, ili bez odobrenja autora deformira, sakati ili na bilo koji drugi način izmijeni autorsko djelo, ili se njime koristi na način koji ugrožava ili bi mogao ugroziti čast ili ugled autora.
2. Bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava reproducira autorsko djelo.
3. Bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava distribuira ili iznajmljuje ili skladišti ili poduzima druge radnje radi distribucije autorskog djela.
4. Bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava preradi autorsko djelo.
5. Bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivno ostvarivanje autorskog prava ne plati naknadu za reproduciranje autorskog djela za privatno ili drugo vlastito korištenje kada je po zakonu to dužan platiti.

⁶<https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>, Pristupljeno: 8.6.2021.

6. Bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivnoostvarivanje autorskog prava ne plati naknadu za javnu posudbu kada je po zakonu to dužan platiti

7. Bez odobrenja autora ili drugog nositelja autorskog prava ili udruge za kolektivnoostvarivanje autorskog prava ne plati naknadu za pravo slijeđenja kada je po zakonu to dužan platiti.

8. Distribuirati ili posjeduje u komercijalne svrhe primjerak računalnog programa za koji zna ili ima razloga vjerovati da je to primjerak kojim je povrijeđeno tuđe pravo, distribuirati ili posjeduje u komercijalne svrhe bilo koje sredstvo čija je jedina namjena olakšati neovlašteno uklanjanje tehničkog uređaja koji služi za zaštitu računalnog programa ili osujetiti rad toga uređaja

9. Bez odobrenja nakladnika i bez plaćanja naknade nakladniku fotokopira za privatno ili drugo vlastito korištenje njegova pisana izdanja.

10. Uklanja ili preinačuje podatke o upravljanju autorskim pravom i srodnim pravima u elektroničkom obliku.

11. Bez odobrenja proizvođača baze podataka reproducira, distribuirati, iznajmi, stavi na raspolaganje javnosti, priopći javnosti ili se na drugi način protupravno koristi njegovim bazama podataka.

12. Bez odobrenja organizacije za radiodifuziju reemitira njezina emitiranja bežično i putem žice, reproducira, distribuirati, skladišti ili poduzima druge radnje radi distribucije, javno priopći radiodifuzijskim emitiranjem uz plaćanje ulaznice, stavi na raspolaganje javnosti ili se na drugi način protupravno koristi fiksacijama njezinih emitiranja.⁷

Također, Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima Republike Hrvatske navodi da „Novčanom kaznom od 5.000 do 50.000 HRK, kaznit će se za prekršaj pravna osoba ako na zahtjev organizacije za kolektivno ostvarivanje prava ne dostavi podatke kojima raspolaže, a odnose se na ostvarivanje prava iz ovog Zakona, kad je dužna dostaviti takve podatke (članak 192.b).“ Novčanom kaznom od 10.000,00 do 100.000,00 kuna kaznit će se pravna

⁷Citirano: Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, članak 188, NN 79/07, 141/13, URL: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>, pristupljeno: 9.6.2021.

osoba, ako je prekršaje iz Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima počinila radi stjecanja imovinske koristi.⁸

4. HDS ZAMP (Glazbena autorska prava u Republici Hrvatskoj)

Glavna definicija HDS ZAMP – a je stručna Služba zaštite autorskih muzičkih prava Hrvatskog društva skladatelja tj. udruge građana (autora, skladatelja, tekstopisaca). Striktno se bavi zaštitom i promocijom hrvatskog glazbenog repertoara i kolektivnim ostvarivanjem prava autora glazbenih djela. Njomeupravljaju njezini članovi, autori i ostali nositelji autorskih prava. Svima koji žele distribuirati glazbu ili ju koristiti u poslovnu korist, omogućuje da na jednostavan način legalno koriste cjelokupan svjetski repertoar, te u zemlji ostvaruje prava za gotovo 3 milijuna autora Hrvatske i cijeloga svijeta.

HDS ZAMP posao obavlja vrlo uspješno i profesionalno u skladu sa visokim međunarodnim standardima, pa je svrstan u kategoriju visokih službi u svojim međunarodnim organizacijama kao što su CISAC (Međunarodna konfederacija društava autora i skladatelja) i BIEM (Međunarodni ured za mehanička izdanja). Vodeća je služba koja također surađuje i s ostalim udrugama nositelja autorskog i srodnih prava u Hrvatskoj: Hrvatskom udrugom za zaštitu izvođačkih prava (HUZIP), Udrugom za zaštitu, prikupljanje i raspodjelu naknada fonogramskih prava (ZAPRAF), Društvom hrvatskih filmskih redatelja (DHFR), Društvom za zaštitu novinarskih autorskih prava (DZNAP), Društvom hrvatskih književnika (DHK), Udrugom za zaštitu prava nakladnika (ZANA).

Pet puta godišnje isplaćuje hrvatskim i inozemnim autorima korištenih glazbenih djela naknade od licenci prodanih u zemlji, kao i naknade za hrvatske autore pristigle iz inozemstva, dok jednom godišnje obradi podatke i redovito obiđe više od 40,000 korisnika, te evidentira korištenje više od 220,000 djela uz što obračuna i isplati honorare za više od 90,000 hrvatskih i inozemnih autora i nositelja autorskog prava.

⁸ Citirano: Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, članak 192.b, NN 62/17, URL: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>, pristupljeno: 9.6.2021.

4.1. Kako radi HDS ZAMP?

Prvobitno, autor prijavljuje sebe i svoja djela u HDS ZAMP, te stvara uvjete za primanje naknade od korištenja svojih djela u zemlji i inozemstvu. Zatim, njegovi se podaci unose u bazu HDS ZAMP-a, također i u međunarodne baze kojima se služe i koje opslužuju sva društva za ostvarivanje prava u cijelom svijetu. Na temelju podataka iz baza, autorima se obračunavaju i isplaćuju honorari.

Nakon toga, HDS ZAMP glazbenim korisnicima daje odobrenje za korištenje glazbenih djela iz svjetskog glazbenog repertoara i pritom naplaćuje određenu naknadu. Načini obračuna i visine naknade u pravilu su sporazumno ugovoreni s krovnim asocijacijama korisnika. HDS ZAMP u zajedničkom sustavu prikuplja naknade i za nositelje ostalih autorskih prava (umjetnici izvođači, proizvođači fonograma, autori audiovizualnih djela itd.).

HDS ZAMP osim naknada prikuplja i podatke o izvođenim korištenim djelima. Vrše se obračuni prikupljenih naknada, sukladno podacima o korištenju djela, koji se redovito provjeravaju. Podaci o korištenju i zaradi koje doprinosi djelo, tzv. specifikacije, uz isplatu se dostavljaju autorima i nositeljima prava na djelima.

PRIJAVA DJELA	
<i>naziv djela (stavka)</i>	<i>godina stvaranja</i>
<i>djelo prijavio</i>	<i>datum prijave</i>

<i>autor(i) glazbe</i>	<i>autor(i) teksta, prevoditelj(i)</i>
<i>obrađivač(i) / aranžer(i)*</i>	<i>trajanje (cijelog djela i stavaka)</i>
<i>koreograf(i)</i>	<i>izdavač</i>
<i>žanr/vrsta djela</i>	☐ <i>djelo je nastalo u suradnji sa stranim autorom (označiti s ✓)</i>
<i>naziv izvođača/izvođačkog sastava</i>	<i>instrumentacija – ozbiljna glazba</i>
	<i>odluka Odbora za zaštitu autorskog prava (ne popunjava autor)</i>

<i>djelo je snimljeno</i>	<i>snimka je dostavljena uz prijavu</i>	<i>partitura/dionice dostavljene uz prijavu (ispunjava autor ozbiljne glazbe)</i>
DA ☐ NE ☐	DA ☐ NE ☐	DA ☐ NE ☐

prva četiri takta djela ili glavne teme (ako se radi o vokalnom djelu ispisati odgovarajući tekst)

Potpis autora: _____

* Ukoliko autor glazbe navede aranžera, aranžer dobiva 25% udjela glazbe. Ukoliko autor glazbe želi aranžeru dati udio različit od navedenog (0 ili više %), molimo da taj postotak unese kraj imena aranžera te svojim potpisom na istom mjestu i potvrdi.

Slika 1. HDS ZAMP – prijava djela⁹

⁹Slika 1. HDS ZAMP – prijava djela, preuzeto: <https://www.zamp.hr/>, pristupljeno: 9.6.2021.

4.2. Struktura

Glavni cilj HDS ZAMPA jest savjesno ostvarivanje prava autora u njihovu najboljem interesu na način da se prepoznaju i zadovolje njihove potrebe, s nadom da se ne premaše očekivanja. Rad je transparentan, javan i neprofitan, a kvalitetu rada jamči stručnost djelatnika kao i prihvaćanje svih propisa i međunarodnih pravila koji se odnose na kolektivno ostvarivanje prava. S korisnicima glazbenih djela njeguje se profesionalan i transparentni odnos. Djelatnici su glavni alat, a njihova stručnost, bogatstvo ideja, motiviranost i zadovoljstvo ključ su sveukupnog uspjeha. Za dobru budućnost glavni ulog stavlja se na otvorenu komunikaciju, jasno postavljanje ciljeva i zadataka, te neprestano podizanje vještina.

Strukturu HDS ZAMP-a gradi: Uprava (predsjednik Skupštine predstavnika HDS-a, dopredsjednik Skupštine predstavnika, glavni tajnik, zamjenik glavnog tajnika) i Nadzorni odbor (predsjednik Nadzornog odbora). Ostala radnja tijela: 1. Skupština predstavnika (predsjednik i dopredsjednik) i Autorskopравни odbor (predsjednik). Službu HDS ZAMP-a čine: glavni direktor, sektor financija, sektor javnog priopćivanja, sektor dokumentacije, distribucije i članstva, sektor pravnih poslova i razvoja poslovanja, sektor komunikacija i odnosa s javnošću, odjel općih poslova i odjel informacijskih tehnologija.

Elementi kontrole rada HDS ZAMP-a dijele se na 4 razine:

1. unutarnja kontrola (autori, predstavnici autora, tijela HDS ZAMP-a)
2. međunarodna kontrola (naše krovne međunarodne organizacije i inozemne sestrinske udruge)
3. vanjska kontrola (revizijske kuće)
4. državna kontrola (Državni zavod za intelektualno vlasništvo, Porezna uprava i ostala tijela nadležna za kontrolu poslovanja pravnih subjekata).¹⁰

¹⁰HDS ZAMP, URL: <https://www.zamp.hr/>, pristupljeno: 9.6. 2021.

5. Problemi autorskog prava glazbene industrije u digitalnom dobu

Glavni oprez treba usmjeriti na mjesta ili web stranice s kojih se željeno djelo preuzima s Interneta. Ukoliko se autorska djela preuzimaju uz naknadu, smanjuje se rizičnost oštećenja autorskih prava (postoje određene usluge nezakonitog preuzimanja uz naknadu.). Razlika se znatno ističe u preuzimanju glazbenih djela ili isječaka na internetskim stranicama njihovih autora, odnosno producenata ili preko ovlaštene web trgovine, te se tako smatra da je stečeno djelo zaštićeno autorskim pravom. To se također odnosi na djela koja su dostupna po odredbi nositelja autorskih prava. Najsigurnije je pretpostaviti da je bilo kakvo preuzimanje bilo kakvog djela nezakonito dok se ne potvrdi suprotno.¹¹

Tehnologija igra znatnu ulogu u uspješnosti glazbenih autora da razvijaju, dokumentiraju i distributiraju svoju kreativnost u studiju vlastitih domova. Koriste softver za prenošenje melodije u notni zapis, koji je dostupan diljem svijeta (od tekstova do skladbi, pjesama itd.), što autorima ostvaruje promoviranje vlastitog „imidža“ i autorskog djela. Radio, internetske trgovine, te mnoge druge društvene mreže i web stranice otvaraju mnoge glazbene mogućnosti novoj publici – odnos slušatelja i stvaratelja na Internetu. Strast prema glazbi sve je češća, ali donosi mnoge mane glazbenoj industriji. Mijenjaju se stare paradigme. Fizički svijet pretvara se u digitalni, gdje sadržaj preuzima glavnu ulogu, a ilegalno preuzimanje tog sadržaja još je jedan od problema. Problem pogađa i same autore koji stvaraju glazbu i slušatelje koji vole glazbu. Brz porast razvitka tehnologije komplicira zaštitu prava olakšavajući prisvajanje, kopiranje i distribuciju digitalnog sadržaja pomoću ili bez autorovog dopuštenja.

Svaki autor ima svoj osobni izbor hoće li dopustiti upotrebu svog djela ili ne. Neki autori nisu ni malo zabrinuti za korištenje svojih djela od strane mrežnih stranica dok drugi, posebno oni čije se djelo pretvara u profesionaliziran posao, zalažu se za svoja autorska prava i njihovu zaštitu. Do 2006. godine društvena mreža *MySpace* izgradila je ogroman napredak – posebno se ističe područje glazbenim stvarateljima i umjetnicima koji žele promovirati svoj rad široj publici. *MySpace* je razvio poseban predložak stranice za glazbenike i aktivno je

¹¹EUIPO – *European Union Intellectual Property Office Observatory*, Pitanja i odgovori o autorskim pravima 2020., URL: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/hr/web/observatory/faqs-on-copyright-hr>

promovirao uslugu glazbenoj zajednici. Mnoštvo glazbenih stvaratelja u umjetnika napravili su *MySpace* profile i prenijeli svoja djela na stranicu.

Slika 2. Primjer društvene mreže MySpace 2005. - glazba¹²

U novije vrijeme autor i i izvođač glazbe široko je priznat kao pojam najvećih talenata kako bi se usporio posao određenih mrežnih „igrača“. 2007. godine Prince je objavio kako namjerava podnijeti optužbe u SAD-u i Ujedinjenom Kraljevstvu protiv *Youtube-a*, *eBaya* i web stranica za razmjenu podataka i datoteka – *The Pirate Bay*. Cilj optužbi usmjeren je na želju za povratkom vlastite umjetnosti na Internetu. Naglašava se da su *Youtube* i njemu slične web stranice očito sposobni filtrirati ne primjerene sadržaje, ali odlučuju ne filtrirati neovlašteni glazbeni sadržaj koji je srž njihovog poslovnog uspjeha. *YouTube* je, zajedno sa *Google-om*, pod značajnim pravnim pritiskom *Viacoma*. Početkom 2007. godine *Viacom* je pokrenuo tužbu vrijednu milijardu dolara protiv *YouTube-a* i *Google-a* zbog „masovnog kršenja autorskih prava *Viacom*-asvojestva u svrhu zabave.“

¹²Slika 2. Primjer društvene mreže MySpace 2005. – glazba, preuzeto: <https://images.app.goo.gl/L46JS7rbVe2q1L4a9>, pristupljeno 12.6.2021.

Slika 3. Primjer blokiranog *Youtube* videa *Viacom* sadržaja¹³

Oni autori koji rade u digitalnom dobu dobro znaju strašnu privlačnost glazbe i ostalih kreativnih sadržaja. Bez toga, mnoga popularna web mjesta i usluge kao što su *MySpace*, *YouTube* i *Googlea* nebi se proslavila i imala bi mali broj potrošača. Bez potrošača, mnoga od ovih web mjesta - posebno ona koja primaju prihode od oglasa ili partnerstava - ne bi imali ništa što će temeljiti njihove poslovne modele i nikako neće ostvariti ekonomsku vrijednost.¹⁴

¹³ Slika 3. Primjer blokiranog *Youtube* videa *Viacom* sadržaja, preuzeto: <https://images.app.goo.gl/f5rVsTTC>, pristupljeno: 12.6.2021.

¹⁴ *Music Copyright in the digital age: A position paper - The American Society of Composers, Authors and Publishers*, 2008. URL: https://www.ascap.com/~media/files/pdf/bill-of-rights/ascap_bill_of_rights_position.pdf, Pristupljeno: 12.6.2021.

5.1. Piratska glazba

Piratstvo se definira kao svako neovlašteno korištenje autorskih djela u kontekstu prava intelektualnog vlasništva. Također korišteni su i izrazi sivo piratstvo ili internetsko piratstvo. Razlikujemo više vrsta piratstva:

1. Sivo piratstvo – neovlašteno iskorištavanje autorskih glazbenih djela i audiovizualnih djela (filmovi, glazbeni spotovi, video sadržaji i sl.) u javnosti (npr. u poslovnom lokalu, na koncertu i sl.) radi stjecanja materijalne ili druge koristi, a bez odobrenja autora i drugih nositelja prava na djelu, odnosno udruga koje njihova prava ostvaruju.
2. Crno piratstvo – neovlašteno umnožavanje (kopiranje) i stavljanje u promet (prodaja) audio i audiovizualnih snimki.
3. Internetsko piratstvo – zbog izrazito dinamičnog razvoja tehnologije, sve češće i masovnije upotrebe računala i druge elektroničke opreme te interneta, mogućnosti visokog stupnja anonimnosti, i drugih razloga, dolazimo do pojave neovlaštenog korištenja (davanje na korištenje, preuzimanje, distribuiranje) audio i audiovizualnih djela na internetu.

Nemoguće je odrediti količinu štete nastale počinjenjem korištenja zaštićenog sadržaja, ali se procjenjuje da glazbena industrija godišnje gubi preko 150 milijuna kuna. To izaziva izravnu štetu kreativcima koji stvaraju i daju pokretačku snagu razvoju društva, te im onemogućava da u budućnosti rade i stvaraju novu vrijednost. Nelegalno korištenje glazbe također se odražava i na državu, odnosno društvo u cijelosti.¹⁵

Razvitak dijeljenja datoteka MP3 playera i CD-ova povećao je glazbeno piratstvo. Virtualnost digitalnog proizvoda, ne fizikalnost, utječe na ekonomske mehanizme koji stoje iza proizvodnje i distribucije sadržaja i na to kako piratstvo djeluje na digitalnost, za razliku od fizikalnosti. Glavna posljedica ne fizičkog oblika digitalnih proizvoda su njegovi granični troškovi razmnožavanja i digitalne isporuke.¹⁶

¹⁵Hrvatska diskografska udruga. URL: <https://hdu.hr/antipiratska-aktivnost/>, pristupljeno 12.6.2021.

¹⁶Parafrazirano: https://hr.vvikipedla.com/wiki/Music_piracy

6. Zaključak

Autorska prava igraju ključnu ulogu u napretku kreativnih glazbenika, autora i izvođača. Omogućuju da njihov rad postane ili ostane što više originalan i profesionalan. Većini autora glavni je cilj pružiti publici svoj rad i od toga primati prihode, koji pružaju daljnju motivaciju autoru a i samom slušatelju. Veliki problem iskorištavanja tuđih autorskih prava, i kršenje njihovih odredbi je učestalan. Također, prelazak s fizičkih medijskih prijenosnika glazbe na digitalan oblik medijskih zapisa utjecao je na glazbenu industriju te se omogućio lakši pristup iskorištavanju tuđih djela i kršenju njihovih u svrhe zabave itd. Piratska glazba znatno je napredovala, te se nelegalno korištenje tuđe glazbe odražava na društvo koje stvara budućnost i stvara novu vrijednost.

7. Literatura

Mrežni izvori:

1. Autorsko pravo, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno: 26. 5. 2021. - <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=4771#poglavlje49887>
2. Državni zavod za intelektualno vlasništvo, Autorsko pravo i srodna prava, 2018. <https://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/>. pristupljeno: 26.5.2021
3. HDS ZAMP, URL: <https://www.zamp.hr/autorsko-pravo/o-autorskom-pravu/pregled/467/o-autorskom-pravu>. Pristupljeno : 4.6. 2021.
4. Legal Issues Involved in the Music Industry, MUSIC COPYRIGHTS, 2005., URL: https://law-arts.org/pdf/Legal_Issues_in_the_Music_Industry.pdf . Pristupljeno: 4.6.2021.
5. Tomaš N. 2018., *Bitne značajke autorskog prava*. Završni rad. Split: / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, pristupljeno: 8.6.2021.
6. <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>, Pristupljeno: 8.6.2021.
7. Zakon i autorskom pravu i srodnim pravima, članak 188, NN 79/07, 141/13, URL: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>, pristupljeno: 9.6.2021.
8. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, članak 192.b, NN 62/17, URL: <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima>, pristupljeno: 9.6.2021
9. HDS ZAMP, URL: <https://www.zamp.hr/>, pristupljeno: 9.6. 2021.
10. EUIPO – *European Union Intellectual Property Office Observatory*, Pitanja i odgovori o autorskim pravima 2020., URL: <https://euiipo.europa.eu/ohimportal/hr/web/observatory/faqs-on-copyright-hr>, pristupljeno: 9.6.2021.
11. *Music Copyright in the digital age: A position paper - The American Society of Composers, Authors and Publishers*, 2008. URL: https://www.ascap.com/~/_media/files/pdf/bill-of-rights/ascap_billofrights_position.pdf, Pristupljeno: 12.6.2021.
12. Hrvatska diskografska udruga. URL:<https://hdu.hr/antipiratska-aktivnost/>, pristupljeno 12.6.2021.
13. https://hr.vvikipedla.com/wiki/Music_piracy, pristupljeno: 12.6.2021.

Prilozi:

1. Slika 1. HDS ZAMP – prijava djela , preuzeto: <https://www.zamp.hr/>, pristupljeno: 9.6.2021.
- 2.Slika 2.Primjer društvene mreže MySpace 2005. – glazba, preuzeto: <https://images.app.goo.gl/L46JS7rbVe2q1L4a9>, pristupljeno 12.6.2021.
3. Slika 3.Primjer blokiranog *Youtube* videa *Viacom* sadržaja, preuzeto: <https://images.app.goo.gl/f5rVsTTC>, pristupljeno: 12.6.2021.